

Gledališče

Boris Nikitin: Nasprotje stvari

režija Boris Nikitin, Jan Krmelj

Slovensko mladinsko gledališče, Ljubljana

Nasprotje stvari je fašistični komad, zastavljen s perspektive fašista, ki si zastavlja vprašanja, kot sta kako čuti fašist (ali fašistka) in kaj počne avantgardni fašist. S tem se že pojavi ključni razloček v naslovitvi; če je vzrok za (pre)pogosto ne(z)možnost političnega teatra v »prepričevanju prepričanih«, se **Nasprotje stvari** vzpostavlja prav skozi izzvanje kognitivne (in emotivne) inercije, s katero leвица obravnava sodobne fašistoidne politike.

Besedilo predstave, ki je v končni različici nastalo v sodelovanju z ekipo, se osredinja okoli petih monologov, ki jih prekinjajo krajši skupinski (glasbeni) prizori z »vezivno« funkcijo: skozi skupno dejavnost se posamezniki povežejo v skupino. Popularna glasba, ki historično že ima tudi to funkcijo, je s to zastavitvijo učinkovito kontekstualizirana.

V skupinskih prizorih na vsebinski ravni prihaja do potrjevanja, utrjevanja in radikalizacije skupnih prepričanj posameznikov (fašistov). V teh prizorih se pojavljajo replike, kot so: »Posiljevat ljudi z neko prisilno enakostjo nima smisla«, »Ženska mora ostati ženska«, »Peder pedru resnico v rit«, »Za otroke gre«, »Ja, vsi brezposelni so eni navadni lenuhi«. To bi lahko bila mesta ironizacije, karikiranja in pretiravanja, a se jim v družbi, ki se utemeljuje prav skozi tovrsten diskurz, humornost spodmika – postajajo gradniki čudaške (pre)napihnjene fantazmatske stvarnosti, v kateri se učimo sprejemati vedno večje odmike v absurdno in morbidno; altrightovska apropiacija nihilizma daje prosto pot možnosti kot sredstvu spremembe. Skupinski prizori z zavedanjem povezovalne funkcije privedejo tudi ritualno funkcijo – ne gre za vsebino, gre za pripadnost.

Skozi monologe, odigrane s pretanjenim občutkom za gibanje med »stvarnim« in »fiktivnim«, predstava nato skozi vpogled v intimne svetove »nekih fašistov« raziskuje vzvode pojava neofašizma, pri čemer presega horizonte pričakovanja; v monologu **Blaža Šefa** se ukvarja z vprašanjem možnosti kot ključne točke pripoznanja, da ustaljeni red stvari ni edini možen, pa tudi z vprašanjem izgube pregleda in neobvladljivosti, ko se možnosti množijo. Kako daleč je torej od tu do spoznanja, da je alternativa /.../ mogoča samo, če mogoče kdaj kaj eksplodira? Monolog **Primoža Bezjaka** raziskuje odnos med vesplošno jezo (»svet se je spremenil v en sam ogromen supermarket jeze«) in (ne)sprejemanjem ranljivosti: in kaj pomeni soočenje z lastno ranljivostjo, če ne soočenja z umrljivostjo, kaj pomeni premagati strah, če ne biti pripravljen »skupaj iti v smrt«? V ta monologa na območju med satiro in tragiko poseže monolog **Ivana Peternelja**: »Komedija je simulacija strahu.« Če so satirični momenti zadeva stvarnosti, lahko postanejo strašljivi – komedija zahteva *comic relief*, stvarnost, ki se strukturira kot satira, ga ne predvideva. Predvideva pa krizo, območje »nič«, v katerem ni pravil in zakonov, kot implicira monolog **Staneta Tomazina**. Cilj postane povzpeti se iz tega nič ne glede na žrtve; sovražnika, na katerega preložimo odgovornost, moramo »izločiti iz sistema« – ga ubiti, požreti in posrati.

V konstelaciji teh štirih monologov v drugem delu poseže še zadnji, ki ga presunljivo odigra **Janja Majzelj** in seže najgloblje v intimo posameznika/fašista: naslovi občutke utišani, nemoči in strahu ter pri tem spoznava: »in to, dragi moji, je depresija ... stanje

te popolne neučinkovitosti ... to ni klinično ... to je politično« ter: »Ampak mogoče je pa preprostost fašizma s to svojo surovo emocionalnostjo, ki jo vodi občutek v trebuhu, še edino sredstvo/edina strategija v boju proti (neusmiljeni) hladni racionalnosti globalnega kapitalizma ...«

Nasprotje stvari se v monologih nenehno giblje po območju občutij in stisk, odvezanih od politične izbire, ki jih prepoznamo v različnih bivanjskih izkušnjah, predstava »sovražnika« (fašista) individualizira, s čimer omogoči empatijo do neofašistov, in tako s čudovito preciznostjo osvetli dvoje: da leвица morda ne razrešuje problemov zato, ker jih napačno detektira ter enako kot altright homogenizira in dehumanizira nasprotnika, obenem pa pokaže, da ne potrebujemo »surove emocionalnosti«, temveč solidarno (razumno) empatijo in sočutje, zmožnost prisluhniti; sicer prihaja do vse večje polarizacije skupin, hkrati pa je »eksplozija« vse resnejša grožnja. Tu tako seveda mora priti do razločka; jeza ne sme deteriorirati v sovraštvo in ubijanje, korakanje v smrt ne »ščiti« nikogar (in ničesar ne razreši), ampak – in tu je ključni moment opomina leVICI – najprej moramo imeti interes v zaščiti in razrešitvi konflikta in ne v »izločanju sovražnika« iz sistema.

Ob navdušujoči idejni izpeljavi ter igri ima predstava tudi izjemen dramski lok, ki občinstvo iz sproščene zabave privede k refleksiji lastne politične pozicije ter močnega čustvenega izkustva. Predstava, ob kateri bi bil smiseln raziskovalni pristop; vsega, kar predstava vključuje, ni mogoče analizirati v kratkem zapisu.

Izjemno domišljeno in dodelano, preprosto odlično umetniško delo.

ANJA RADALJAC

Režiser **Boris Nikitin** v predstavi izpostavlja temo fašizma danes.

Končna različica besedila je nastala v sodelovanju z ekipo.